

Domácí péče

definování, cíle, historie

Mgr. Dana Soldánová

Katedra ošetřovatelství LF MU

Domácí péče

...v domácí péči jsi
v první řadě člověkem
- teprve poté klientem
nebo profesionálem...

Definice domácí péče I

...domácí péče je humánní holistická péče poskytovaná lidské bytosti v jejím vlastním sociálním prostředí...

Definice domácí péče II

Domácí péče je:

- ▶ odborná zdravotní péče
- ▶ na základě doporučení praktického nebo ošetřujícího lékaře
- ▶ poskytovaná ve vlastním sociálním prostředí klienta

Definice domácí péče III

- ▶ domácí péče je zvláštní druh ambulantní péče, je součástí primární zdravotní péče

Definice domácí péče IV

Světová zdravotnická organizace:

- ▶ domácí péče je kterákoliv forma péče poskytovaná lidem v jejich domovech, zahrnuje zajišťování fyzických, psychických, paliativních a duchovních potřeb

Srov. JAROŠOVÁ, D., Úvod do komunitního ošetřovatelství, s. 60.

Definice domácí péče V

Koncepce domácí péče MZ ČR:

- ▶ domácí péče je zdravotní péči poskytovaná pacientům na základě doporučení registrujícího praktického lékaře, registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo ošetřujícího lékaře při hospitalizaci v jejich vlastním sociálním prostředí
- ▶ orientuje se především na udržení a podporu zdraví, navrácení zdraví a rozvoj soběstačnosti, zmírňování utrpení nevyléčitelně nemocného a zajištění klidného umírání a smrti

Definice domácí péče VI

Česká asociace sester:

- ▶ domácí zdravotní péče je zvláštní forma ambulantní péče a nedílná součást zdravotní péče, která zabezpečuje úplnou ošetrovatelskou péči jednotlivců v jejich přirozeném sociálním prostředí vlastních domovů, a to od začátku života až do jejich smrti

<http://www.sekcedomacipece.cz/>

Definice domácí péče VII

Asociace domácí péče:

- ▶ domácí péče je integrovaná forma zdravotní a sociální péče poskytovanou individuálně klientovi v jeho vlastním sociálním prostředí
- ▶ poskytuje se dle indikace ošetřujícího lékaře multidisciplinárním týmem, zahrnuje péči léčebnou, léčebně preventivní, ošetřovatelskou, rehabilitační, psychoterapeutickou, sociální péči a pomoc

<http://www.adp-cr.cz/>

Terminologie

- ▶ HOME CARE = mezinárodně užívaný výraz pro domácí zdravotní péči
- ▶ HOME HELP = mezinárodně užívaný výraz pro domácí pomoc (úklid, donáška nákupů...)
- ▶ COMPREHENSIVE HOME CARE - komplexní domácí péče, individuální péče, ve které jsou integrovány zdravotní, sociální i laické formy péče

Terminologie

- ▶ MULTIDISCIPLINÁRNÍ TÝM - tým složený z různých zdravotních a sociálních odborností + klienta, rodinných příslušníků, duchovních, laiků
- ▶ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE - mezioborová spolupráce
- ▶ HORIZONTÁLNÍ MANAGEMENT - tým spolupracovníků, ve kterém má každý člen osobní odpovědnost za kvalitu a rozsah daného úkolu

Domácí péče usiluje o:

- ▶ udržení zdraví a podporu zdraví
- ▶ navrácení zdraví
- ▶ rozvoj soběstačnosti
- ▶ zmírnění utrpení
- ▶ zajištění klidného umírání a smrti

Cíle domácí péče

MZ ČR:

- ▶ zabezpečit maximální rozsah, dostupnost, kvalitu a účinnost zdravotní péče
- ▶ pomoci klientům, kterým je domácí péče poskytována v jejich vlastním sociálním prostředí
- ▶ vyloučit vliv nozokomiálních nákaz a iatropatogenního poškození na zdravotní stav klientů

Cíle domácí péče

Česká asociace sester:

- ▶ pomáhat klientovi i jeho rodině dosáhnout fyzického, duševního a sociálního zdraví a pohody, v souladu s jejich sociálním prostředím
- ▶ respektovat kvalitu života, poskytnout nemocným v terminálním stádiu života důstojné umírání v přítomnosti blízkých, ve známém prostředí
- ▶ zvýšit nebo udržet soběstačnost nemocného
- ▶ zajistit komplexní péči v souladu se zdravotnickými a sociálními zařízeními díky multidisciplinárnímu týmu a jeho službám
- ▶ edukovat klienta a jeho rodinu k zodpovědnému chování za vlastní duševní a tělesné zdraví
- ▶ zabezpečit dodržování léčebných opatření a snižovat negativní vliv choroby na celkový duševní a zdravotní stav pacienta i jeho rodiny

Předpokladem dobré a kvalitní péče

- ▶ je spolupráce klienta a jeho rodinných příslušníků

Opakování

- ▶ Definujte domácí péči...
- ▶ Vysvětlete pojmy: home care... home help...
comprehensive home care... multidisciplinární tým...
interdisciplinární spolupráce... horizontální management...
- ▶ Vyjmenujte cíle domácí péče...

Historie domácí péče v Evropě

- ▶ koncept domácí péče byl zahájen **1859 (před 159 lety) v Liverpoolu Williamem Rathbonem,**
- ▶ ve spolupráci s Florence Nightingale založil 1862 první školu pro sestry, které poskytovaly ošetrovatelskou péči nemocným a chudým v jejich sociálním prostředí
- ▶ 1885 - v New Yorku, Buffalu, Bostnu a Philadelphii založena organizace sester v domácí péči
- ▶ konec 19. století - rozvoj domácí péče v Evropě

Wiliam Rathbone

Domácí péče

- ▶ anglický obchodník a podnikatel
- ▶ 1859 umírá jeho žena, založil kampaň na založení ošetrovatelské péče v domácím prostředí
- ▶ 1862 založil Liverpool Training Scholl pro sestry
- ▶ účastnil se reformy ošetrovatelství v chudobincích
- ▶ 1887 - pomáhal založit Ošetrovatelský institut královny Viktorie

Florence Nightingale (opakování)

- ▶ anglická ošetrovatelka, zdravotní sestra a statistička
- ▶ druhá nejvýznamnější osobnost viktoriánské doby po královně Viktorii
- ▶ na počest jejího narození slavíme 12. květen jako Mezinárodní den sester (ošetřovatelství)
- ▶ Jaké má zásluhy?

Historie domácí péče v Evropě

- ▶ 20. století - rozvoj potlačen, kumulace klientů v lůžkových zdravotnických zařízeních, nemocnice zajišťují zdravotní péči seniorům, invalidům, mentálně postiženým i dětem
- ▶ od 60. let postupně velká kritika tohoto systému ze strany profesionálů i klientů v západní Evropě a severských zemích

Nutnost změny strategie péče

- ▶ zvyšující se náklady na zdravotní péči
- ▶ demografické změny a stárnutí obyvatelstva
- ▶ zvyšují se počty chronicky nemocných
- ▶ zvyšující se očekávání a požadavky klientů
- ▶ nedostatek sester a dalších zdravotnických pracovníků v praxi
- ▶ plně nevyužitý potenciál ošetřovatelství
- ▶ přírodní a civilizační katastrofy
- ▶ endemické a pandemické nemoci, nové a znovu se objevující nemoci

Historie domácí péče v Evropě

- ▶ 1977 - konference v Almatě (Kazachstán), Světová zdravotnická organizace vyhlásila „Zdraví pro všechny do roku 2000“
 - preference primární péče, úspory nákladů na zdravotní péči
- ▶ 70. léta 20. století - návrat původní myšlenky domácí péče v Evropě, zahájen proces deinstitucionalizace, komunitní péče, domácí péče, celý proces se v Evropě odehrával v různých časových obdobích
- ▶ v bývalých komunistických státech byla institucionalizace péče až do roku 1990

Opakování

- ▶ Kdy, kde a kým byl zahájen koncept domácí péče?
- ▶ Domácí péče ve 20. století v Evropě?
- ▶ Co změnilo pohled Evropy na domácí péči?
- ▶ Od kterého desetiletí návrat k původní myšlence domácí péče?

Historie domácí péče v ČR

- ▶ 12. století - služba potřebným v klášterech nebo v domácnostech, řeholní řády - Řád svatého ducha, Johanitky, Alžbětinky, Milosrdní bratři, Křížovníci s červenou hvězdou, Klaristky
- ▶ Anežka Přemyslovna, zvaná Česká, česká princezna, řeholnice, abatyše kláštera na Františku - zakladatelka špitálů a klášterů, 1223 zakládá Laické bratrstvo špitální, ze kterého vznikl řád Křížovníků s červenou hvězdou - spravoval v českých zemích šedesát špitálů

Historie domácí péče v ČR

- ▶ 13. stol. - rozvoj péče v domácím prostředí, členkám církevních řádů zakázána činnost ve špitálech, diakonky docházely za nemocnými, opatrovaly je, myly je a praly jim
- ▶ 1545 církev činnost zakázala, sestry zpět do klášterů, ve městech vznikaly lazarety
- ▶ po několik dalších staletí nemocní ošetřováni v institucích, špitálech, lazaretech, později v nemocnicích

Historie domácí péče v ČR

- ▶ Marie Terezie, královna uherská a česká (1740 - 1780), jediná vládnoucí žena na českém trůnu
- zlepšení péče, útulky, spolky pro ochranu a pomoc potřebným, v domácí péči se začíná propojovat charitativní i odborná stránka

- ▶ Národní obrození (18.-19. stol.) - intelektuálové podporují sociální a odbornou péči, spisovatelky Karolína Světlá a Eliška Krásnohorská 1874 založily v Praze první ošetřovatelskou školu

Historie domácí péče v ČR

- ▶ 1919 - Československý červený kříž
- ▶ Alice Masaryková pozvala americké sestry, kterými se české ošetřovatelství nechalo inspirovat, bylo zjištěno nevyhovující vzdělávání sester
- založena ošetřovatelská škola

Alice Masaryková

- ▶ dcera prezidenta T. G. Masaryka
- ▶ zakladatelka Československého červeného kříže (1919)
- ▶ předsedkyně ČČK 20 let
- ▶ organizovala zdravotní, sociální a charitní činnost
- ▶ 1919 založila Vyšší sociální školu
- ▶ 1920 pozvala americké sestry a založily Českou ošetrovatelskou školu (diplomované sestry)
- ▶ zvyšovala prestiž ošetrovatelského vzdělávání a profese

Historie domácí péče v ČR

- ▶ od 1921 se začal problematice stáří věnovat profesor Rudolf Eiselt, který je považován za otce klinické geriatrie
- ▶ založil v Praze Ústav pro nemoci stáří a 1929 vznikla první Klinika nemocí stáří na světě

Historie domácí péče v ČR

- ▶ 1918 - 1938 vysoké náklady na ošetřování v nemocnicích, snaha zlepšit úroveň zdravotnictví
- ▶ domácí péči začíná organizovat Československý červený kříž ve spolupráci s Ústřední sociální pojišťovnou, diplomované sestry jsou připraveny na ošetřovatelské a sociální školy v Praze
- ▶ po 1945 domácí péči organizují Ústavy národního zdraví, zodpovědnost přebírá stát, péče je poskytována ve zdravotních obvodech, specializuje se na seniory, vyloučení řeholních sester, sestry, které pracovaly v domácí péči pod záštitou ČČK, pracují jako geriatrické sestry v rámci obvodních středisek

Historie domácí péče v ČR

- ▶ 60. léta 20. stol. - rozvoj gerontologie a geriatrie
- ▶ 70. léta 20. stol. - sociální služby přebírá MPSV, rozvíjí se pečovatelská služba a pokračuje domácí péče (geriatrické sestry)
- ▶ po 1989 radikální změny ve společnosti včetně zdravotních a sociálních služeb
- ▶ 1991 Strasbourg (Francie) - 1. evropský kongres domácí péče, základ k propagaci domácí péče v ČR
- ▶ 1996 - 1. světový kongres domácí péče, ČR již reprezentuje Asociace domácí péče, která je také zakládající organizací Světové organizace domácí a hospicové péče se sídlem ve Washingtonu

Domácí péče v ČR po roce 1989

- ▶ 1990 - první středisko ošetrovatelské péče - Česká katolická charita
- ▶ 1991 - Ministerstvo zdravotnictví činnost legalizovalo, Česká katolická charita založila 26 středisek po celé ČR
- ▶ 1992 - nárůst pokračuje, zřízeno 69 agentur domácí péče

Domácí péče v ČR po roce 1989

- ▶ 1993 velký rozvoj, souvisí s větší informovaností, medializací a propagací, zaregistrováno 179 agentur státního i nestátního typu
- ▶ 1995 - 399 poskytovatelů
- ▶ 2. pol. 90. let - nedochází k tak prudkému nárůstu poskytovatelů, výrazně však vzrostl počet ošetřených klientů a počet uskutečněných návštěv
- ▶ 2016 - více než 480 poskytovatelů

Domácí péče v ČR po roce 1991

domácí péče dostává novou podobu, péči poskytují:

- ▶ humanitární a charitativní organizace (Český červený kříž, Česká katolická charita)
- ▶ nestátní organizace (agentury domácí péče)
- ▶ státní organizace (ambulantní a lůžková zdravotnická zařízení)
- ▶ privátní lékaři a sestry
- ▶ občanská sdružení

Strom života - stárnutí populace v ČR

► <https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz/>

Opakování

- ▶ Jaký je rozdíl mezi gerontologií a geriatrií?

Opakování

Gerontologie je vědní obor zabývající se stárnutím a stářím

- ▶ gerontologie experimentální se zabývá otázkami, proč a jak živé organismy stárnou
- ▶ gerontologie sociální se zabývá vztahem starého člověka a společnosti, stárnutím populace
- ▶ gerontologie klinická neboli **geriatrie** se zabývá zdravotním a funkčním stavem ve stáří, kvalitou života starých lidí, zvláštnostmi chorob, diagnostikováním a léčením

Opakování

- ▶ Kde probíhala péče potřebným ve 12. století a kdo ji poskytoval?
- ▶ Kdo byly diakonky?
- ▶ Kdy začaly vznikat lazarety a byla zakázána činnost řeholních sester v domácnostech?
- ▶ Které historické osobnosti přispěly ke vzniku zdravotní péče?
- ▶ Kdy vznikl ČČK?
- ▶ Kdo se zasloužil o jeho vznik a činnost?
- ▶ Kdo první začal v ČR organizovat domácí péči?
- ▶ Jak byla organizována domácí péče po roce 1945?
- ▶ Popište rozvoj domácí péče v ČR po roce 1989.

Domácí péče v současnosti v Evropě

- ▶ v agenturách pracují všeobecné sestry, praktičtí lékaři, sociální pracovníci, psychologové, fyzioterapeuti, ergoterapeuti, logopedové a techničtí pracovníci (úpravy a údržby bytů - bezpečnost)...
- ▶ nejvyspělejší domácí péče v Evropě - Nizozemí a Skandinávské země

Domácí péče v současnosti v USA

- ▶ v lůžkových zařízeních hospitalizace jen krátkou dobu, poté propouštění >>> agentury domácí péče zaměstnávají registrované sestry s vysokoškolským vzděláním, schopné rozhodovat náročné diagnosticko-terapeutické činnosti
- ▶ financování z 80 % pojištění Medicare + ze soukromého pojištění (pacient, charitativní organizace)

Domácí péče v současnosti v Africe a Asii

- ▶ domácí péče financována z projektů mezinárodní pomoci, předmětem péče je hygiena, stravování, péče o dítě, prevence AIDS, plánované rodičovství, preventivní opatření,
- ▶ domácí péče pouze v některých oblastech

Domácí péče v současnosti v Austrálii a v Japonsku (USA)

- ▶ domácí péče na vysoké odborné úrovni
- ▶ domácí péče variací k hospitalizaci, podmínky materiální, profesionální i finanční, aby země mohly takovou péči poskytovat

Použité zdroje

- ▶ HANZLÍKOVÁ, Alžběta. *Komunitní ošetrovatelství*. 1.české vyd. Martin: Osveta. 2007. 271 s. ISBN 80-8063-257-X.
- ▶ JAROŠOVÁ, Darja. *Úvod do komunitního ošetrovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 100 s. ISBN 978-80-247-2150-7.
- ▶ JAROŠOVÁ, Darja. *Péče o seniory*. 2006, 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 2006. 96 s. ISBN 8073681102.
- ▶ MARKOVÁ, Marie a Bártlová Sylva. *Komunitní ošetrovatelství pro sestry*, 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2009. 152 s. ISBN 978-80-7013-499-3.
- ▶ MZ ČR, *Koncepce domácí péče*, Věstník 12/2004.
- ▶ Domácí péče obrázky google, <https://www.google.com/>

Použité zdroje

▶ Česká asociace sester - sekce domácí péče
<http://www.sekcedomacipece.cz/>

▶ Národní centrum domácí péče ČR: <http://www.domacipece.info/>

▶ Asociace domácí péče České republiky, o.s.:
<http://www.adp-cr.cz/>

Závěrem

- ▶ domácí péče se stala symbolem lidské vzájemnosti, profesionality, lásky a pomoci
- ▶ domácí péče je i symbolem návratu naší společnosti k tradicím našich předků

